
OD REDAKTORA NACZELNEGO

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością przedstawiam kolejny numer periodyku *MAZOWSZE Studia Regionalne*. Jest to numer specjalny. Zawiera on zestaw artykułów poświęconych polskiemu doświadczeniu ostatnich 25 lat, które były czasem budowania nowego porządku prawnego i wprowadzania zasad funkcjonowania nowoczesnego, demokratycznego państwa. Doświadczenia tego okresu są zdecydowanie pozytywne i dotyczy to praktycznie wszystkich dziedzin życia publicznego. Reforma samorządowa przyczyniła się do upodmiotowienia społeczności lokalnych i regionalnych. Wysiłek inwestycyjny samorządów lokalnych i regionalnych oraz władz centralnych, szczególnie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, zmienił obraz Polski. Krytyczny obserwator zachodzących zjawisk i procesów rozwojowych znajdzie słabe punkty, sprawy niedokończone, kwestie wymagające interwencji i zmian. Nie zmienia to jednak faktu, że ostatnie 25 lat to czas głębokich przemian, prowadzących do awansu cywilizacyjnego kraju. Zawarte w tym numerze artykuły dotyczą różnych, wybranych kwestii, związanych z zachodzącymi przemianami. Mam nadzieję, że lektura tego numeru, przywołując wspomnienia z niedalekiej przeszłości, pobudzi do refleksji na temat współczesnych wyzwań rozwojowych, jakie stoją przed Polską.

W pierwszej części – *Analizy i Studia* – prezentujemy siedem artykułów. Problemowi kapitalizmu inkluzyjnego w procesie polskiej transformacji poświęcony jest artykuł Elżbiety Mączyńskiej. Autorka stwierdzając, że polską transformację cechują niezaprzeczone sukcesy gospodarcze, wskazuje na konieczność zwiększania harmonii między wzrostem gospodarczym a postępem społecznym. Wprowadzenie 25 lat temu w Polsce wolnorynkowego systemu gospodarczego zaowocowało spektakularnym rozwojem, przy czym rozwój społeczny pozostał w tyle, co prowadzi do narastania rozpiętości dochodowych, utrzymującego się wysokiego poziomu bezrobocia i zjawiska wykluczenia społecznego. W artykule omówiono m.in. rolę państwa w sterowaniu rozwojem gospodarczym, która zależy od przypisanych mu funkcji. Te zaś powinny być dostosowane do przyjętych w ramach polityki ustrojowej celów i zakresu działania sfery publicznej.

Kwestie przemian w rolnictwie są przedmiotem rozważań Józefa Zegara, autora artykułu *Rolnictwo III Rzeczypospolitej*. Przedstawia on wpływ dwóch epokowych wydarzeń, determinujących obecny stan, a także dalszy przebieg trajektorii rozwoju rolnictwa. Pierwsze z nich dotyczy transformacji ustrojowej, obejmującej całość stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych, a drugie – przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. W artykule omówiono znaczenie uruchomienia mechanizmu rynkowego dla rolnictwa, decyzji o likwidacji rolnictwa uspołecznionego, likwidację i zastępowanie starych instytucji rolnych nowymi,

jak: Agencja Nieruchomości Rolnych, Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa czy Agencja Rynku Rolnego. Przedstawiono także, jakie skutki dla rolnictwa miały: objęcie go mechanizmami Wspólnej Polityki Rolnej, transfery środków z UE oraz dostęp do jednolitego rynku europejskiego.

Ewa Jastrzębska i Paulina Legutko-Kobus przedstawiają w swoim artykule rolę i działania biznesu na rzecz budowania kapitału społecznego w Polsce. Kapitał społeczny w czasach ponowoczesności stał się najbardziej istotnym czynnikiem rozwoju. Autorki w skrócie zarysowały różne podejścia do kapitału społecznego oraz, na podstawie wyników analizy wybranych wskaźników, przedstawiły ocenę poziomu kapitału społecznego w Polsce. W artykule zawarta została także interesująca część dyskusyjna, poświęcona temu, jak biznes może przyczynić się do budowania kapitału społecznego.

Autor kolejnego artykułu, Henryk Skorowski, przedstawia przemiany ostatnich 25 lat w perspektywie politologiczno-socjologicznej. Omawia kilka płaszczyzn tych przemian, wskazując, że do najważniejszych należały te zachodzące w płaszczyźnie politycznej i społecznej. To one przyniosły zmiany w innych sferach: ekonomicznej, kulturowej czy administracyjnej. W artykule omówiono najważniejsze osiągnięcia zmian ustrojowych, w tym wypracowanie i realizację koncepcji rozwoju administracji samorządowej.

Kolejny artykuł, przygotowany przez Krzysztofa Opolskiego i Marcina Dwórnika, przedstawia wyniki analizy powiązań rozwoju sektora finansowego z rozwojem gospodarki w pierwszej dekadzie XXI wieku. Autorzy oceniają stan tej gospodarki, wykorzystując szeroki zestaw wskaźników (m.in. wskaźniki poziomu produktu krajowego brutto, spożycia ogółem, nakładów inwestycyjnych, rozwoju sektora budownictwa mieszkaniowego, stopy bezrobocia, stopy inflacji, wartości eksportu i importu towarów, a także wskaźniki stanu zadłużenia państwa oraz gospodarstw domowych). Ocenie poddane są także zmiany zachodzące w sektorze finansowym, w tym analiza segmentacji sektora. We wnioskach z analizy Autorzy wskazują na silną zależność między rozwojem gospodarki a aktywami bankowości komercyjnej, bankowości spółdzielczej oraz aktywami SKOK. Stwierdzają też, że mimo kryzysu pod koniec pierwszej dekady XXI wieku polski sektor finansowy oraz gospodarkę cechowały tendencje wzrostowe.

Szósty artykuł, autorstwa Bartłomieja Kolipińskiego, poświęcony jest tematyce budzącej nieustające i uzasadnione emocje: planowaniu przestrzennemu. W artykule zaprezentowano ewolucję planowania przestrzennego, związaną ze zmianami, jakie zaszły w Polsce 25 lat temu, w wyniku zmiany ustroju politycznego państwa i przemian społeczno-gospodarczych. Autor wyróżnił trzy etapy tejże ewolucji: fazę wstępną – obejmującą lata 1989-1994, fazę pełnej przemiany – przypadającą na lata 1995-2003 i trwającą do dnia dzisiejszego fazę finalizującą przemiany w zakresie planowania przestrzennego. W artykule wiele uwagi poświęcono roli przekształceń polityczno-ustrojowych w podejściu do planowania przestrzennego. Kluczowymi przekształceniami było m.in. upodmiotowienie społeczności lokalnych i reaktywowanie gminnej samorządności, przyjęcie reguł gospodarki rynkowej, a także wprowadzenie pluralizmu politycznego i zasad demokratycznego państwa prawnego. One przesądzały o konieczności zmian w planowaniu przestrzennym i wyznaczały ich

kierunek. Autor artykułu stwierdza, że w powszechnej opinii planowanie przestrzenne jest najmniej udanym segmentem chwalonej reformy samorządowej, a sama reforma planowania przestrzennego przebiegała od przypadku do przypadku. Od początku transformacji po dziś dzień pojawiają się też głosy kwestionujące regulacyjne funkcje planowania przestrzennego. Głosy samorządów i innych reprezentantów interesu publicznego miały mniejszą siłę przebicia niż głosy środowisk deweloperskich i prywatnych przedsiębiorców. Paradoksalnie – kryzys planowania przestrzennego w Polsce spowodował, iż dzisiaj niewiele już osób kwestionuje potrzeby zasadniczych zmian w tej dziedzinie.

Część *Analizy i Studia* zamyka artykuł Mirosława Grochowskiego, dotyczący kwestii zarządzania obszarami metropolitalnymi w Polsce, w kontekście praktyki funkcjonowania samorządów lokalnych i wyzwań związanych z potrzebą terytorializacji polityk rozwoju. Kształtujące się w Polsce od kilkunastu lat funkcjonalne obszary zurbanizowane, w tym ich najbardziej złożona forma – obszary metropolitalne, są nowym zjawiskiem i nieznanym wyzwaniem z perspektywy planowania i zarządzania rozwojem. 25 lat temu, gdy tworzone były zręby samorządności terytorialnej w Polsce, nie przewidziano, że rozwój urbanizacji przybierze takie tempo i formy i stanie się poważnym problemem dla zarządzania rozwojem. Zastosowane rozwiązania zarządcze stają się obecnie dysfunkcjonalne. Autor wskazuje przyczyny tych dysfunkcjonalności, problemy z nimi związane i możliwe ścieżki naprawy obecnej sytuacji.

W części – *Samorząd* – zamieszczone zostało opracowanie Kingi Stanek, poświęcone publikacjom prac Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie od roku 1999 do czerwca 2014. W 2014 roku mija 15 lat od powołania Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie. W okresie tym przygotowano kilkadziesiąt studiów, analiz i opracowań, dotyczących problematyki rozwoju regionalnego i planowania przestrzennego w województwie mazowieckim, oraz innych publikacji, wykraczających zakresem przestrzennym poza region Mazowsza. Wiele z nich dostępnych jest na stronie internetowej MBPR (www.mbpr.pl). Niektóre są wynikiem współpracy MBPR z instytucjami, takimi jak: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Warszawie, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Uniwersytet Warszawski. W MBPR przygotowano także, w ramach projektu *Trendy rozwojowe Mazowsza*, szereg narzędzi internetowych dostępnych poprzez portal www.trendyrozwojowemazowsza.pl. Opracowanie Kingi Stanek w sposób wyczerpujący przedstawia dorobek publikacyjny MBPR.

Liczę na życzliwe przyjęcie przez Szanownych Czytelników treści zawartych w tym jubileuszowym numerze *MAZOWSZE Studia Regionalne*.

Redaktor naczelny
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki